

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

Identifikacija pogojev vključenosti uporabnika v programe (celo)dnevnega bivanja starejših na kmetiji

Vstopni pogoji za (celo)dnevno bivanje odraslih in starejših oseb v okviru dopolnilnih dejavnosti na kmetiji

Oktober 2022

Partnerji projekta:

DEOS, celostna oskrba starostnikov, d.o.o.

Matjaž Mohorko, nosilec kmetijske dejavnosti

Anja Skale, nosilec kmetijske dejavnosti,

Slavka Grobelnik, nosilec kmetijske dejavnosti

Zavod Aktivna starost, so.p.

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

Gradivo pripravljeno za namen projekta Identifikacija pogojev vključenosti uporabnika v programe (celo)dnevnega bivanja starejših na kmetiji (v nadaljevanju projekt). Projekt se izvaja v okviru Javnega razpisa za podukrep 16.9 Podpora za diverzifikacijo kmetijskih dejavnosti v dejavnosti v zvezi z zdravstvenim varstvom socialnim vključevanjem, kmetijstvom, ki ga podpira skupnost, ter izobraževanjem o okolju in hrani«, ki se sofinancira iz sredstev Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja v višini 80 odstotkov, in iz sredstev iz proračuna Republike Slovenije v višini 20 odstotkov;

Odgovorni partner za koordinacijo priprave dokumenta:

DEOS, d.o.o.
Gmajna 7
1357 Notranje Gorice
<https://www.deos.si/>

Kontakt:

Elena Šabec
Tel.: 082002415
e-mail: elena.sabec@deos.si

Partnerji projekta:

*DEOS, celostna oskrba starostnikov, d.o.o.
Matjaž Mohorko, nosilec kmetijske dejavnosti*

*Anja Skale, nosilec kmetijske dejavnosti,
Slavka Grobelnik, nosilec kmetijske dejavnosti
Zavod Aktivna starost, so.p.*

KAZALO VSEBINE

1. CILJ IN NAMEN.....	4
2. UPRAVIČENOST UPORABNIKA DO STORITVE	4
3. PREHOD UPORABNIKA V DRUGE OBLIKE OSKRBE	7

Partnerji projekta:

DEOS, celostna oskrba starostnikov, d.o.o.
Matjaž Mohorko, nosilec kmetijske dejavnosti

Anja Skale, nosilec kmetijske dejavnosti,
Slavka Grobelnik, nosilec kmetijske dejavnosti
Zavod Aktivna starost, so.p.

1. CILJ IN NAMEN

Ključni cilj tega priročnika je definiranje osnovnih pogojev za vključitev starejše osebe v storitev (celo)dnevnega bivanja starejših na kmetiji.

Namen smernic za izvajanje programov (celo)dnevnega bivanja starejših na kmetiji je:

- Opredelitev pogojev za vključitev osebe v storitev (celo)dnevnega bivanja odraslih in starejših oseb v okviru dopolnilnih dejavnosti na kmetiji
- Opredelitev pogojev, v okviru katerih izvajanje te storitve ni več smiselna (poslabšanje zdravstvenega stanja) in je potrebno poiskati drugačno rešitev.

Priročnik »Vstopni pogoji za (celo)dnevno bivanje odraslih in starejših oseb v okviru dopolnilnih dejavnosti na kmetiji« je eden izmed ključnih rezultatov projekta. Priročnik je potrebno pregledovati kot sestavni del celotne dokumentacije projekta, ki poleg tega priročnika vključuje tudi:

- Strokovne smernice za izvajanje programa (krovni priročnik projekta)
- Načini in metode spremljanja zdravstvenega stanja uporabnikov
- Načini prehoda uporabnika v druge storitve socialnega varstva starejših
- Program izobraževanja članov kmetij
- Analiza izvedljivosti vpeljave pilotnega projekta v prakso
- Trženjski načrt

2. UPRAVIČENOST UPORABNIKA DO STORITVE

Trenutno zakonskih pogojev, ki bi omejevali namestitve odraslih in starejših oseb na kmetiji ni (glej dokument »Strokovne smernice za izvajanje programa«). Pri tem pa je potrebno opozoriti, da gre pri tovrstni namestitvi predvsem za namestitve starejših (osebe starejše od 65 let), saj se mlajši razen v izrednih okoliščinah (npr. invalidnost) ne odločajo za koriščenje tovrstnih namestitev. Torej storitev je namenjena izredno ranljivi skupini prebivalstva, kar zahteva dodatni premislek in opredelitev dodatnih pogojev, ki bodo zagotovili kvalitetno storitev ter varnost vsem udeleženi. Določitev pogojev za bivanje starejših na kmetijah ni le pomembna za zagotavljanje kvalitetne obravnave uporabnika, temveč tudi za lastnika kmetije, ki trenutno ni opremljen z znanjem in spretnostmi za zagotavljanje varstva osebam slabšega zdravstvenega stanja. Menimo tudi, da je, v kolikor želimo storitev trajno umestiti v sistem socialnega varstva starejših, potrebno to storitev smiselno umestiti v obstoječo in prihajajočo zakonodajo, ki ureja storitve socialnega in zdravstvenega varstva starejših. Sicer tudi v okviru obstoječe zakonodaje, posebnih vstopnih pogojev (razen starostne meje 65 let) za storitve kot so institucionalno varstvo, oskrbni dom, ali pomoč na domu prav tako ni. A v teh primerih o sprejemu (na podlagi prošnje za sprejem, zdravniškega

mnenja ter drugih informacij) odločajo strokovni delavci oz. v primeru institucionalnega varstva komisija za sprejem.

Poseben način razvrščanja uporabnikov v za njih primerne storitve pa prinaša nov zakon o dolgotrajni oskrbi (Uradni list RS, št. 196/21), ki v 3. členu določa, da lahko kot izvajalec dolgotrajne oskrbe nastopa tudi nosilec dopolnilne dejavnosti na kmetiji. S tem je bil v letu 2021 narejen prvi korak za trajno umestitev storitve bivanja starejših na kmetiji v sistem oskrbe starejših v Sloveniji. Nov zakon o dolgotrajni oskrbi pa poleg drugih sprememb prinaša pomembno spremembo na področju ocenjevanja uporabnikov. V okviru tega bo uporabnike ob podani vlogi za vključitev strokovna oseba ocenila s pomočjo ocenjevalne lestvice OLDO ter na podlagi ocene uvrstila v posamezno kategorijo dolgotrajne oskrbe (za podroben opis glej dokument »Načini in metode spremljanja zdravstvenega stanja«). Na podlagi te, bo uporabnik upravičen do sklopa storitev v okviru dolgotrajne oskrbe. Uporabnikovo stanje se bo tekom vključenosti v sistem dolgotrajne oskrbe evalviralo in sicer ob spremembi stanja oz. najmanj na 6 mesecev.

V nadaljevanju dokumenta predpostavljamo, da bo storitev (celo)dnevnega bivanja starejših na kmetiji tudi po vpeljavi novega zakona polno zaživela v okviru novega zakona o dolgotrajni oskrbi (kot podrobneje obrazložimo v dokumentu »Strokovne smernice za izvajanje programa« je potrebna vključitev tudi v drugo zakonodajo ki ureja varstvo starejših, predvsem Zakon o socialnem varstvu, Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev, ipd.). To bi bilo ključno, saj bi bile na ta način storitve na področju varstva starejših bolj povezane med sabo, storitve bi se lahko dopoljevale, prehod med njimi pa bi bil lažji (za podroben opis glej dokument »Načini prehoda uporabnika v druge storitve na področju dolgotrajne oskrbe«). Prav zaradi tega smo se tudi v okviru pilotnega projekta odločili za uporabo ocenjevalnega orodja OLDO, pri čemer za namen podrobne analize v okviru tega projekta oceno izvede multidisciplinarni tim, ki vključuje predstavnike vseh partnerjev projekta. Ocena se izvaja ob sprejemu, kasneje pa se izvajajo evalvacije na vsakih 6 mesecev oz. ob vsaki bistveni spremembi stanja. V okviru pilotnega projekta se ocena izvede v roku 7 dni po namestitvi na kmetijo. Pred sprejemom pa strokovni delavec z uporabnikom opravi tudi t. i. hitro oceno zdravstvenega stanja, na podlagi katere interesente že pred sprejemom ustrezno selekcionira. Po uspešni uvedbi novega zakona v prakso, bo ocenjevanje izvedeno na uporabnikovem domu pred uveljavljanjem pravic iz dolgotrajne oskrbe. Le to predlagamo, tudi na podlagi izkušenj v okviru pilotnega projekta, saj lahko le na ta način zagotovimo, da je zdravstveno stanje uporabnikov primerno za koriščenje tovrstne namestitve. Opis ocenjevanja ter izbranih orodij je podrobneje opisana v dokumentu »Načini in metode spremljanja zdravstvenega stanja«.

Glede na izkušnje v okviru pilotnega projekta, je nastanitev na kmetiji smiselna za osebe, ki ne potrebujejo pomoči pri osnovnih življenjskih opravilih, so samostojne in imajo željo po spremembi trenutne namestitve ter življenju na kmetiji. Namestitev je

5

Partnerji projekta:

DEOS, celostna oskrba starostnikov, d.o.o.
Matjaž Mohorko, nosilec kmetijske dejavnosti

Anja Skale, nosilec kmetijske dejavnosti,
Slavka Grobelnik, nosilec kmetijske dejavnosti
Zavod Aktivna starost, so.p.

lahko celodnevna ali le v obliki dnevnih aktivnosti, lahko je dolgoročne ali kratkoročne narave. V okviru zakona o dolgotrajni oskrbi ter ocenjevanja prek ocenjevalnega orodja OLDO, je tako namestitev na kmetiji smiselna za odrasle osebe, ki po merskem instrumentu OLDO zberejo največ 26,99 ponderiranih točk kar jih uvršča v 1. kategorijo upravičenosti do dolgotrajne oskrbe (lažja omejitev samostojnosti ali sposobnosti samooskrbe).

Glede na trenutni obseg storitve v resnici ni potrebe po spodnji meji, saj je bivanje na kmetiji primerno za vse odrasle osebe, ki so samostojni pri opravljanju temeljnih življenjskih aktivnosti, pomembno pa je določiti zgornjo mejo, saj (vsaj brez dodatne strokovne pomoči) tovrstna storitev za osebe težjega zdravstvenega stanja ni primerna. Torej storitev je v trenutni obliki predvsem namenjena zdravim, samostojnim osebam, ki si želijo bivanja v domačem okolju, z veliko možnostmi za vključevanje v dodatne aktivnosti na kmetiji ter njenem lokalnem okolju in vključevanje v družbo. Predvsem osamljenost starejših se s staranjem prebivalstva kaže kot vedno večji družbeni problem. Vključitev v družino na kmetiji, povezanost z naravo, doma pridelana hrana, prisotnost živali ter vključitev v raznovrstne aktivnosti na kmetiji ima lahko močan terapevtski vpliv, ki na posameznika vpliva blagodejno.

Je pa spodnja meja določena v zakonu o dolgotrajni oskrbi. Oseba je upravičena do storitev dolgotrajne oskrbe, ko doseže najmanj 12,5 ponderiranih točk. S tem pridobi pravico do koriščenja storitev v DO, ne pa do storitev, ki se nanašajo na bivanje (namestitev, prehrana, ipd.) – torej storitev, ki so trenutno vključene v okviru (celo)dnevnega bivanja na kmetijah. Trenutni obseg storitev na kmetijah torej niti ne spada pod dolgotrajno oskrbo. Na podlagi tega pričakujemo razširitev obsega ponudbe v okviru storitve, z določenimi elementi iz dolgotrajne oskrbe. To je tudi nujno za dolgoročno umestitev te storitve v slovenski prostor. Namreč ugotovitve našega pilotnega projekta jasno kažejo, da je interes na trgu velik, vendar veliko oseb, ki bi bili kandidati za namestitev na kmetiji, potrebuje vsaj določeno pomoč pri oskrbi in negi in jim trenutni obseg storitve ne zadošča. Z razširitvijo obsega storitev na vsaj določene elemente oskrbe starejših (pomoč pri oblačenju, nadzor stanja uporabnika, pomoč pri tuširanju in kopanju, ipd.), bi se število interesentov, ki bi se odločili za to storitev bistveno povečalo. Le to seveda pomeni, da je potrebno člane kmetije za to ustrezno usposobiti ali pa zagotoviti boljšo povezanost storitve z drugimi storitvami na področju dolgotrajne oskrbe ter v proces dela vključiti tudi strokovne institucije s tega področja (npr. domove za starejše, pomoč na domu, ipd.). Vsekakor pa je za dolgoročni obstoj storitve ključna njena vpetost v zakon o dolgotrajni oskrbi ter druge zakone, ki urejajo organizirano varstvo starejših. Povezanost storitve z drugimi storitvami na področju varstva starejših je pomembna tudi v primeru poslabšanja zdravstvenega stanja, saj je v tem primeru potrebno hitro poiskati drugačno rešitev (npr. institucionalno varstvo).

Glede na zgoraj navedeno in z namenom podrobne analize zmožnosti na kmetijah, ter z namenom ugotavljanja načinov povezave storitve z drugimi storitvami na področju

Partnerji projekta:

DEOS, celostna oskrba starostnikov, d.o.o.
Matjaž Mohorko, nosilec kmetijske dejavnosti

Anja Skale, nosilec kmetijske dejavnosti,
Slavka Grobelnik, nosilec kmetijske dejavnosti
Zavod Aktivna starost, so.p.

varstva starejših, smo v okviru tega pilotnega projekta dopuščali tudi možnost (npr. ko ima oseba na voljo dodatno pomoč, ko prostorski pogoji kmetije ustrezajo, ipd.), namestitve osebo, ki je dosegla do maksimalno 47,99 ponderiranih točk, kar jo uvršča v 2. kategorijo upravičenosti do dolgotrajne oskrbe. Vendar kot že navedeno, bi bilo za to potrebno dolgoročno razširiti nabor ponudbe na določene elemente varstva starejših in za to ustrezno izobraziti člane kmetije, ali pa zagotoviti boljšo povezanost storitve z drugimi izvajalci v okviru dolgotrajne oskrbe.

V kolikor se je v okviru projekta interesent uvrstil v 2. kategorijo upravičenosti do dolgotrajne oskrbe, multidisciplinarni tim pa je na podlagi njegovega stanja odločil, da je namestitev na kmetiji vseeno smiselna, se je za osebo poleg ostalih dokumentov izpolnila tudi Analiza tveganja, ki jo je tim izpolnil v sodelovanju z uporabnikom in njegovimi svojci. V analizi tveganja strokovni delavec skupaj z uporabnikom in svojci opredeli ključna tveganja bivanja osebe na kmetiji, načine za zmanjšanje ter ukrepe ob realizaciji teh tveganj.

Za podrobnejšo opredelitev načina ocenjevanja, glej dokument »Načini in metode spremljanja zdravstvenega stanja«. Podrobnejše ugotovitve pilotnega projekta

3. PREHOD UPORABNIKA V DRUGE OBLIKE OSKRBE

V okviru trenutnega obsega storitve (celo)dnevnega varstva starejših v okviru dopolnilnih dejavnosti na kmetiji, kakršnakoli oskrba ali nega starejših na kmetiji ni vključena. Starejši si lahko seveda sami (ali s pomočjo partnerjev) organizirajo storitve pomoči na domu, patronaže, ipd. tudi na lokaciji kmetij, kakršnakoli podpora s strani izvajalca na kmetiji pa ni dovoljena. To predstavlja težavo pri trženju omenjenih programov, ki jo je potrebno rešiti v okviru trajne umestitve storitve v sistem dolgotrajne oskrbe (razširitev ponudbe ali boljšo povezanost z drugimi storitvami ter vključitev strokovnih institucij v proces dela). Namreč veliko oseb, ki bi bili kandidati za namestitev na kmetiji, potrebuje tudi določeno pomoč pri oskrbi in negi. Sicer si lahko starejši sami (ali s pomočjo družinskih članov) organizirajo storitve pomoči na domu, patronaže, ipd. tudi na lokaciji kmetij, vendar to pomeni dodatno oviro za odločitev o namestitvi. Za dolgoročno umestitev te storitve v sistem oskrbe, bi bilo torej potrebno razmisliti tudi o boljši povezavi te storitve z drugimi storitvami na področju dolgotrajne oskrbe starejših.

Trenutni obseg storitve torej vključuje:

- bivanje z ustreznimi prostorskimi in higienskimi razmerami,
- starejšim prilagojena hrana
- pranje osebne in posteljne perila,
- čiščenje in vzdrževanje bivalnega prostora,

Partnerji projekta:

DEOS, celostna oskrba starostnikov, d.o.o.
Matjaž Mohorko, nosilec kmetijske dejavnosti

Anja Skale, nosilec kmetijske dejavnosti,
Slavka Grobelnik, nosilec kmetijske dejavnosti
Zavod Aktivna starost, so.p.

- družabništvo ter strokovno varstvo (s pomočjo stalne strokovne podpore podjetja DEOS in usposabljanjem vodilnega partnerja s področja celostne obravnave starostnika, tj. zdravstveno področje, fizioterapevtsko področje, socialno področje, področje delovne terapije),
- pomoč pri iskanju drugačne namestitve v primeru poslabšanja stanja starostnika.

Glede na zgoraj navedeno so za namestitve primerne le samostojne starejše osebe (1. kategorija upravičenosti do dolgotrajne osebe). Kot že navedeno smo v okviru projekta dopuščali možnost namestitve osebe, ki se uvršča v 2. kategorijo vendar le pod posebnimi pogoji (npr. ko ima oseba na voljo dodatno pomoč, ko prostorski pogoji kmetije ustrezajo, ipd.).

Če oseba po merilih OLDIO nabere več kot 47,99 ponderiranih točk, pa ta oseba vsekakor ni primerna za namestitve na kmetiji, saj njene potrebe presegajo zmožnosti kmetij. Namestitve takšne osebe na kmetiji, bi bila neprimerna z vidika kakovosti življenja uporabnika, v težek položaj pa bi postavila tudi izvajalce na kmetijah, ki niso opremljeni z ustreznimi znanji in veščinami, ki so potrebne za varstvo tovrstne osebe.

Kot že navedeno, zdravstveno stanje nameščenih oseb (1., pogojno tudi 2. kategorija po OLDIO lestvici), multidisciplinarni tim evalvira najkasneje na 6 mesecev, oz. ob vsaki pomembnejši spremembi. V primeru, da evalvacija pokaže, da za uporabnika namestitve na kmetiji ni več smiselna, se osebi glede na njene potrebe in želje predlaga selitev v druge oblike varstva starejših (za podrobnejši opis glej dokument »Načini prehoda uporabnika v druge storitve na področju dolgotrajne oskrbe«).